

регионов, вмешательство международных организаций является достаточно эффективным механизмом реагирования, который должен быть адекватным современным реалиям. Международные организации стали неотъемлемой составляющей социально-экономических отношений. Появление новых международных финансово-экономических организаций и расширение сфер их влияния является объективным проявлением интеграционных и глобализационных процессов современности.

Установлено, что улучшение социально-экономических показателей развития регионов ЕС и уменьшение уровня их дифференциации существенно зависит от эффективной модели управления региональным развитием на национальном уровне, которая обеспечивает мобилизацию и оптимальное распределение внешних и внутренних ресурсов на основе регионального программирования и частно-государственного партнерства. Создавая систему национальной экономической безопасности, адаптированную к международным требованиям, Украина активно участвует в универсализации европейской, региональной и глобальной систем экономической безопасности.

КЛЮЧЕВЫЕ СЛОВА: ЕВРОПЕЙСКАЯ ЭКОНОМИЧЕСКАЯ БЕЗОПАСНОСТЬ, ГЛОБАЛЬНЫЕ РИСКИ, РЕГИОНАЛЬНАЯ ПОЛИТИКА ЕВРОПЕЙСКОГО СОЮЗА, МЕЖДУНАРОДНОЕ СОТРУДНИЧЕСТВО, СОЦИАЛЬНО-ЭКОНОМИЧЕСКОЕ СПЛОЧЕНИЕ СТРАН-УЧАСТНИЦ ЕС, ЕВРОПЕЙСКАЯ ИНТЕГРАЦИЯ, ПРОЦЕССЫ АКТИВИЗАЦИИ ТРАНСГРАНИЧНОГО СОТРУДНИЧЕСТВА, МЕЖДУНАРОДНЫЕ ФИНАНСОВО-ЭКОНОМИЧЕСКИЕ ОРГАНИЗАЦИИ, МЕХАНИЗМ ГАРАНТИРОВАНИЯ ЕВРОПЕЙСКОЙ ЭКОНОМИЧЕСКОЙ БЕЗОПАСНОСТИ.

УДК [334.012.34:351.863] (075)

ОСОБЛИВОСТІ ОРГАНІЗАЦІЇ ПРОЦЕСУ ЕНЕРГОМЕНЕДЖМЕНТУ НА ПРОМИСЛОВИХ ПІДПРИЄМСТВАХ З ПОЗИЦІЇ СТАБІЛІЗАЦІЇ РІВНЯ ЕКОНОМІЧНОЇ БЕЗПЕКИ

Копитко М.І., кандидат економічних наук

Постановка проблеми. Проблема гарантування економічної безпеки промислових підприємств є комплексною і передбачає здійснення управлінських заходів, що передбачають охоплення всіх сфер діяльності підприємства. Впродовж останніх років значна увага почала приділятися науковцями питанням загроз діяльності підприємств в Україні. Основними загрозами виділяють тіньову економіку, корупцію, економічну злочинність, недобросовісну конкуренцію та ряд інших, але при цьому практично ніхто не акцентує увагу на проблемі енергозабезпечення діяльності цих підприємств. За умов, коли Україна тотально залежить від імпорту енергоресурсів, кожне підприємство, зокрема, промислове, повинне першочергово задуматися над тим, як організувати свою діяльність так, щоб в один момент не зіткнулися з проблемою відсутності енергоресурсів або неефективного їх використання, що настільки здорожчить вартість продукції, що вся діяльність буде нерентабельною.

Аналіз останніх досліджень і публікацій свідчить про те, що практична більшість дослідників [1–5] виділяє різні види загроз у процесі діяльності вітчизняних промислових підприємств, але практично ніхто не виокремлює, як одну із найважливіших загроз, - загрозу енергозалежності і нераціонального використання енергоресурсів, що призводить до здорожчання промислової продукції, втрати конкурентних переваг підприємствами і тим самим недоотримання прибутку. Тому особливої уваги і ґрунтовного дослідження потребує проблема управління енергоспоживанням промисловими підприємствами.

Цілі статті: дослідити шляхи підвищення рівня економічної безпеки промислових підприємств у розрізі залежності від енергетичних ресурсів і запропонувати заходи мінімізації витрат на енергоносії.

Виклад основного матеріалу. Як зазначено у праці [6], досвід підприємств свідчить про потенційну можливість зниження власних енергетичних затрат в середньому на 10-15% за умови організації системи енергоменеджменту.

Енергоменеджмент є видом управлінської діяльності, активне провадження якої розпочалося у Сполучених Штатах Америки. Дане поняття є синонімом процесу управління енергоспоживанням. Завдяки ефективному здійсненні енергоменеджменту є можливість отримати детальний звіт про

фактичне споживання енергоресурсів, що дозволить розробити систему заходів їх економії і шляхи та етапи їхнього впровадження у виробничий процес [7]. Крім того, варто пам'ятати, що енергоменеджмент є багатокомпонентною управлінською діяльністю, яка передбачає здійснення комплексу взаємопов'язаних дій з врахуванням причинно-наслідкових зв'язків.

Для досягнення бажаного результату від впровадження процесу енергоменеджменту на промисловому підприємстві необхідно правильно його структурувати. Структура процесу енергоменеджменту відповідно до американської практики [8] та з врахуванням вітчизняного досвіду [9] складається з наступних етапів:

Етап 1. Прийняти зобов'язання.

Керівництву підприємства варто взяти на себе зобов'язання виділити персонал та засоби для досягнення росту показників результатів діяльності, в тому числі і за рахунок мінімізації використання енергії на одиницю виготовленої продукції. Створення системи енергоменеджменту повинне базуватися на усвідомленні такої необхідності і, що дуже важливо, закріплення цієї необхідності документально.

1.1. Першочерговим завданням у даному процесі є визначення відповідальної посадової особи, до обов'язків якої належатиме встановлення цілей і відстежування результатів діяльності у сфері енергозбереження, а також здійснювати контроль над роботою робочої групи.

1.2. Створити робочу групу з питань енергоефективності з провідних фахівців підприємства.

1.3. Розробити програму енергозбереження на підприємстві, в якій обумовити аспекти енергетичної політики, встановити цілі і завдання енергозбереження при виконанні різних видів робіт на всіх етапах виробництва, а також розподілити обов'язки і визначити відповідальних осіб за здійснення заходів з енергозбереження.

Етап 2. Визначення рівня енергоефективності підприємства.

2.1. Вибрати вихідну позицію і зафіксувати показники, які її характеризують, це необхідно для того, щоб мати орієнтир і показники для порівняння дій, що здійснюватимуться у сфері енергоменеджменту. При цьому варто зосередити увагу на наступних аспектах: аналізування фінансового стану підприємства, дослідження фактичного рівня енергоспоживання, вивчення основних та допоміжних виробничих процесів, розрахунок рівня енергоемності продукції, формування пріоритетних напрямів дослідження потенціалу енергозбереження.

2.2. Здійснити порівняльний аналіз результатів використання енергоресурсів у конкурентів і визначити пріоритетні етапи виробничого циклу, що потребують змін та удосконалення.

2.3. Здійснити ґрунтовний аналіз кількості використаних енергоресурсів на підприємстві за різні періоди часу і прослідкувати динаміку їх змін. Забезпечити проведення внутрішнього аудиту у сферах технічної оцінки та економічної ефективності виробничого циклу, процесів, устаткування, зокрема, вивчити місця втрат енергії, дослідити потенціал енергетичних відходів, визначити шляхи перерозподілу утилізованої енергії, скласти енергетичні баланси.

Важливо зазначити, що діяльність зі збору інформації повинна здійснюватися на підприємстві на постійній основі і з максимальною точністю, адже вона є вихідною позицією для розрахунку ефективності виробництва і прогнозу розміру прибутків.

2.4. Підсумувавши результати аудиту, підготувати детальний звіт про заходи (економічні, технічні, технологічні, організаційні), які доцільно здійснити з метою економії витрат енергоресурсів.

Оцінювання ефективності використання енергоресурсів дозволить:

- продемонструвати шляхи використання енергії на підприємстві в розрізі виробництва продукції, окремих виробничих процесів і виробничого циклу загалом;
- встановити найменш і найбільш енергозатратні етапи виробництва продукції, що дозволить в подальшому внести зміни для покращання рівня енергозатрат у виробничому циклі;
- визначити розмір видатків на оплату енергоресурсів у процесі виробництва продукції.;
- сформулювати ґрунтовну основу для подальшого прийняття рішень і покращання виробничого процесу.

Етап 3. Встановлення пріоритетів і формулювання цілей.

3.1. Встановити терміни і необхідні ресурси.

3.2. Визначити максимально наближені значення показників економії енергоресурсів враховуючи власний досвід та досвід конкурентів.

Етап 4. Складання плану дій.

Перш за все необхідно зазначити, що на відмінно від програми з енергозбереження, план дій повинен щороку оновлюватися з врахуванням того, що було досягнуто і змін у виробничому процесі чи зміні пріоритетів у сфері енергозбереження.

4.1. Узгодити перелік заходів, необхідних для забезпечення енергоощадливості виробництва, зокрема, варто зупинитися на наступних заходах: ліквідація прямих втрат, впровадження організаційних механізмів підвищення енергоефективності виробництва, застосування заходів стимулювання відповідальності за нераціональне використання ресурсів, проведення виробництва з використанням альтернативних чи відновлювальних джерел енергії, використання потенціалу твердих і рідких відходів виробництва для отримання енергії, утилізація тепла димових газів, повітря, конденсату, стічних вод та інших матеріальних носіїв енергії, досягнення оптимальних режимів роботи і завантаження обладнання, модернізація окремих ланок виробництва шляхом заміни застарілого і малоефективного обладнання на сучасне, удосконалення контролю і обліку над енергетичними ресурсами, впровадження системи автоматичного моніторингу за розподілом енергоресурсів підприємства.

4.2. Визначити ключові показники і прослідкувати їхні значення для кожного об'єкта, відділу, виробничого процесу для відслідковування змін у досягненні поставлених цілей.

4.3. Встановити терміни виконання плану, при цьому обов'язково зазначити дати початку і завершення робіт, очікувані проміжні результати.

4.4. Організувати систему контролю, щоб мати можливість відслідковувати хід процесу і показники, яким він характеризується.

4.5. Встановити відповідальних осіб, при цьому чітко встановити їхні функції та повноваження.

4.6. Забезпечити фінансування. Ця складова процесу є однією із найвагоміших і передбачає визначення необхідної кількості коштів для реалізації проекту, а також розмір видатків за кожним пунктом плану дій. Варто зазначити, що процес енергоменеджменту потребує ряду витрат, зокрема, покриття поточних витрат, до яких належить оплата праці і витрати на підвищення кваліфікації персоналу, бонусних виплат за економію енергоресурсів, а також видатків на здійснення заходів з покращання енергоефективності виробництва (заміна старих малоефективних засобів на нові енергоощадні). За умов сучасного дефіциту фінансових ресурсів у промислових підприємств, варто розглянути наступні шляхи залучення коштів для енергоменеджменту:

- участь у державних програмах;
- кредити комерційних банків;
- лізинг;
- залучення іноземних інвестицій тощо.

Етап 5. Виконання плану.

5.1. Довести до відома персоналу підприємства про реалізацію програми з економії енергоресурсів.

5.2. Створити максимально сприятливі умови для реалізації програми, при цьому варто зосередити увагу на підготовці і перепідготовці працівників, а також забезпечити доступ до необхідної інформації з гарантуванням її нерозповсюдження особам, які не причетні до програми.

5.3. Активно здійснювати мотивацію залученого до програми персоналу.

5.4. Відслідковувати і контролювати виконання програми за допомогою системи моніторингу.

Етап 6. Оцінка результату.

6.1. Оцінити ефективність здійснених заходів.

6.2. Корегувати і доповнити перелік заходів з енергозбереження.

6.3. Визначити розмір економії від реалізації програми з енергозбереження.

Етап 7. Подяка за результативну роботу

Відзначити персонал, який безпосередньо приймав участь у реалізації програми, дії яких дозволили досягнути бажаних результатів.

Висновки. Таким чином досліджено процес управління енергоспоживанням промислового підприємства – енергоменеджмент. Саме, енергоменеджмент є невід'ємною складовою системи модернізації вітчизняних підприємств. Успішне здійснення енергоменеджменту залежить від ряду факторів, в тому числі і розуміння його вагомості топ-менеджментом підприємства. Тільки за умови налагодження системи управління енергоспоживанням, яка включає технічне переоснащення підприємств, створення структури і процедури енергоменеджменту, навчання персоналу, можливе підвищення рівня економічної безпеки промислових підприємств України та рівня їх конкурентоспроможності на національному та міжнародному ринках.

ПЕРЕЛІК ПОСИЛАНЬ

1. Бендиков М.А. Экономическая безопасность промышленного предприятия в условиях кризисного развития / М.А. Бендиков // Менеджмент в России и за рубежом. – 2000. – № 2. – С. 17–30.
2. Бушуев В.В. Энергетическая безопасность России / В.В. Бушуев, Н.И. Воропай, А.М. Мастепанов, Ю.К. Шафраник и др. – Новосибирск: Наука – Сибирская издательская фирма РАН, 1998. – 302 с.
3. Васильців Т.Г. Економічна безпека підприємництва України: стратегія та механізми зміцнення: монографія / Т.Г. Васильців. – Львів: Арал, 2008. – 386 с.
4. Економічна безпека: навч. посібник / О.С. Користін, О.І. Барановський, Л.В. Герасименко та ін.; за ред. О.М. Джужі. – К.: Алерта; КНТ: Центр учбової літератури, 2010. – 368 с.
5. Економічна безпека: навч. посібник / за ред. З.С. Варналія. – К.: Знання, 2009. – 647 с.
6. Основы энергоменеджмента. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://bibliofond.ru/view.aspx?id=463307>
7. С. А. Сеницын, В. И. Бабич. Организация системы энергоменеджмента на предприятии. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://www.endf.ru/30_1.php
8. 7 шагов для эффективного энергоменеджмента на предприятии [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://eneco.com.ua/data/7-steps%20for%20effective%20energo-management.pdf>
9. Джеджула В.В. Організаційно-економічний механізм забезпечення енергоефективності промислових підприємств [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://www.nbu.gov.ua/portal/soc_gum/vsunu/2012_11_1/Dghedula.pdf

РЕФЕРАТ

Копитко М.І. Особливості організації процесу енергоменеджменту на промислових підприємствах з позиції стабілізації рівня економічної безпеки. / Марта Іванівна Копитко // Управління проектами, системний аналіз і логістика. - К.:НТУ- 2012.-Вип. 10.

В статті запропоновано підхід, щодо використання іноземного та вітчизняного досвіду з організації та структуризації процесу енергоменеджменту як вагової складової гарантування економічної безпеки промислових підприємств.

Об'єкт дослідження – процес енергоменеджменту на вітчизняних промислових підприємствах.

Мета роботи – дослідити шляхи підвищення рівня економічної безпеки промислових підприємств у розрізі залежності від енергетичних ресурсів і запропонувати заходи мінімізації витрат на енергоносії.

Метод дослідження – метод систематизації – для формування концепції гарантування економічної безпеки промислового підприємства в процесі побудови систем енергоменеджменту.

Для досягнення бажаного рівня економічної безпеки промислових підприємств одним із заходів може бути впровадження процесу енергоменеджменту. Важливо на промисловому підприємстві правильно його структуризувати. Структура процесу енергоменеджменту може складатися з наступних етапів: етап 1. Прийняти зобов'язання, етап 2. Визначення рівня енергоефективності підприємства, етап 3. Встановлення пріоритетів і формулювання цілей, етап 4. Складання плану дій, етап 5. Виконання плану, етап 6. Оцінка результату, етап 7. Подяка за результативну роботу. Саме така структура дозволить досягнути бажаних результатів.

Результати статті можуть бути впроваджені в процесі управління промисловими підприємствами і розробці державних програм у сфері управління споживанням енергоресурсів.

Прогнозні припущення щодо розвитку об'єкта дослідження – покращання рівня економічної безпеки промислових підприємств шляхом організації процесу управління використанням енергоресурсів.

КЛЮЧОВІ СЛОВА: ПРОМИСЛОВІ ПІДПРИЄМСТВА, ЕНЕРГЕТИЧНІ РЕСУРСИ, ЕНЕРГОМЕНЕДЖМЕНТ, ЕКОНОМІЧНА БЕЗПЕКА.

ABSTRACT

Kopytko M.I. Peculiarities of organization of energy in industrial enterprises from the perspective of stabilization of economic security. / Martha Kopytko // Management of projects, system analysis and logistics. — K.: NTU . — 2012. - Vol. 10.

The paper presents a technique that concerns usage of foreign and domestic experience in organizing and structuring the process of energy management as an important component of ensuring economic security of enterprises.

The object of study - the process of energy management on domestic industrial enterprises.

Purpose - to examine ways to improve economic security of industrial enterprises in terms of dependence on energy resources and to propose measures to minimize expenses for energy.

Method of research - a method of organizing - to create the concept of ensuring economic security of industrial enterprises in the process of establishing energy management systems.

Handling the energy may be one of the measures to achieve the desired level of economic security of industry. It is important for an industrial enterprise to structure it properly. Structure of energy management process may consist of the following stages: Stage 1. Adopt commitment stage 2. Determining the level of energy efficiency, stage 3. Setting priorities and formulating goals, stage 4. Drawing up a plan of action, stage 5. Plan Implementation, Phase 6. Evaluation of results, stage 7. Gratitude for effective work. It is this structure will achieve the desired results.

The results of the article may be implementing in the management of industrial enterprises and the development of national programs in the field of energy consumption.

Forecast assumptions about the object of study - to improve economic security industry by organizing energy using management process.

KEYWORDS: INDUSTRY, ENERGY RESOURCES, ENERGY MANAGEMENT, ECONOMIC SECURITY.

РЕФЕРАТ

Копытко М.И. Особенности организации процесса энергоменеджмента на промышленных предприятиях с позиции стабилизации уровня экономической безопасности. / Марта Ивановна Копытко // Управления проектами, системный анализ и логистика. - К.:НТУ- 2012.-Вып. 10.

В статье предложен подход относительно использования зарубежного и отечественного опыта по организации и структуризации процесса энергоменеджмента как весомой составляющей обеспечения экономической безопасности промышленных предприятий.

Объект исследования - процесс энергоменеджмента на отечественных промышленных предприятиях.

Цель работы - исследовать пути повышения уровня экономической безопасности промышленных предприятий в разрезе зависимости от энергетических ресурсов и предложить меры минимизации затрат на энергоносители.

Метод исследования - метод систематизации - для формирования концепции обеспечения экономической безопасности промышленного предприятия в процессе построения системы энергоменеджмента.

Для достижения желаемого уровня экономической безопасности промышленных предприятий одной из мер может быть внедрение процесса энергоменеджмента. Важно на промышленном предприятии правильно его структурировать. Структура процесса энергоменеджмента может состоять из следующих этапов: 1 этап. Принять обязательства, этап 2. Определение уровня энергоэффективности предприятия, этап 3. Установление приоритетов и формулирование целей, этап 4. Составление плана действий, этап 5. Выполнение плана, этап 6. Оценка результата, этап 7. Благодарность за результативную работу. Именно такая структура позволит достичь желаемых результатов.

Результаты статьи могут быть внедрены в процессе управления промышленными предприятиями и разработке государственных программ в сфере управления потреблением энергоресурсов.

Прогнозные предположения о развитии объекта исследования - улучшение уровня экономической безопасности промышленных предприятий путем организации процесса управления использованием энергоресурсов.

КЛЮЧЕВЫЕ СЛОВА: ПРОМЫШЛЕННЫЕ ПРЕДПРИЯТИЯ, ЭНЕРГЕТИЧЕСКИЕ РЕСУРСЫ, ЭНЕРГОМЕНЕДЖМЕНТ, ЭКОНОМИЧЕСКАЯ БЕЗОПАСНОСТЬ.